

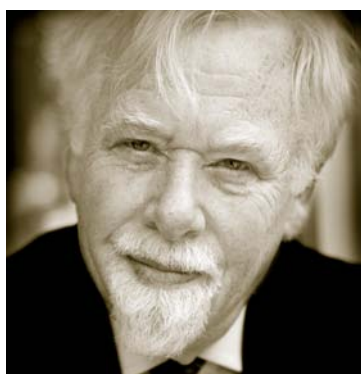
Ons pensioen gaat over de schutting

PHet sociaal akkoord is rond. De vrede in de polder is teruggekeerd maar allengs realiseert men zich dat het een uitstel-akkoord is geworden. Er is weinig beslist en de zaken zijn uitgesteld tot september. De inhoud kan voor een belangrijk deel gekwalificeerd worden als vrome wensen, waar slechts weinig individuele bedrijven zich aan zullen houden. Hierbij is de behandeling van de arbeidsgehandicapten natuurlijk bijzonder schrijnend. Het voorstel van een bindend quotum van vijf procent wordt afgezwakt tot een 'aansporing' aan bedrijven, die natuurlijk maar door weinig bedrijven vrijwillig zal worden opgevolgd.

Ik vraag hier speciale aandacht voor de pensioenparagraaf. Het is symptomatisch dat deze paragraaf als laatste is genoteerd in de officiële stukken, terwijl het pensioen toch na het beschikbare loon de voornaamste component is van het complex van arbeidsvoorwaarden. Het is ook verwonderlijk omdat de geplande pensioenmaatregelen de hoogste bijdrage geven aan de ontlasting van het overheidsbudget. Zo'n mooie krent verdient wel wat meer ruimte dan de laatste bladzijde.

De pensioenpot dreigt een *'free for all'* te worden. Het gaat om een mooie pot van meer dan duizend miljard en wie zou daar niet wat van willen meepikken? De jaren tachtig met de Brede Herwaardering, die onzalige uitvinding van Lubbers, Ruding en Kok, dreigen te herleven. Banken en woningbouwverenigingen, en last but not least de overheid, kijken er met begerige ogen naar. De trucs uit de jaren tachtig zijn natuurlijk *vieux jeu*, maar er zijn nog wel andere mogelijkheden. Het gaat dan om de fiscale omkeerregel.

Bij de fiscale omkeerregel wordt de pensioenpremie voor een deel aftrekbaar voor de inkomstenbelasting. In ruil daarvoor wordt het opgebouwde pensioen belast wanneer het tot uitkering komt na pensionering. Om uitwassen tegen te gaan, is de werking beperkt tot het zogenaamde Witteveen-kader. Ervan uitgaande dat men ongeveer 35 jaar werkt en dat gestreefd wordt naar een pensioen van zeventig procent eindloon, stelde de commissie-Witteveen een maximumaftrek voor van een premie die per jaar leidde tot een opbouw van twee procent. Concreet betekent de omkeerregel dat bij een marginale belastingvoet van 42 procent er voor elke 1000 euro betaalde pensioenpremie 420 euro minder belasting wordt geheven van het huidige inkomen. Uiteraard wordt de pensioenuitkering belast. Bij de overgang naar het middelloonpensioen werd de

BERNARD VAN PRAAG

*Emeritus universiteitshoogleraar aan de
Universiteit van Amsterdam*

70 procent opgehoogd naar 80 procent middelloon met een bovengrens van 2,25 procent.

De overheid voert nu campagne om de omkeerregel af te schaffen of althans te beknotten. Een eerste signaal is het recente advies van de commissie-Van Dijkhuizen om de omkeerregel in zijn geheel af te schaffen. Het sociaal akkoord preludeert hierop door het Witteveen-kader te willen verlagen tot 1,75 procent, waarbij ervan wordt uitgegaan dat werkers gedurende veertig jaar in de gelegenheid zijn pensioen op te bouwen. Een wetsvoorstel hiertoe is inmiddels ingediend bij de Kamer.

De vraag is of dit wijs is. Allereerst moeten we ons afvragen waarom de omkeerregel is ingesteld. De voornaamste reden is natuurlijk om actieve

personen, die weinig aan hun pensioen plegen te denken, te stimuleren om voor hun pensioen te sparen. De aftrekbaarheid is een grote stimulans. Maar daarnaast is er ook een voordeel voor de overheid zelf. Het is bekend uit berekeningen van het ABP dat het pensioen slechts voor een beperkt deel komt uit de inleg en voor een belangrijk deel, zeg 75 procent, uit de rendementen op de inleg. Stel dat er 1000 euro premie wordt betaald, dan leidt dit tot een uitkering van 4000 euro na pensionering. Wordt die belast met 32 procent in het lage tarief, dan vangt de overheid toch nog 1280 euro op de pensioenuitkering. Dat komt omdat de overheid ook belasting ontvangt over het gemaakte rendement. Zo bezien is het nog maar de vraag of het structureel zo verstandig is voor de overheid om de omkeerregel te willen afschaffen. Tenslotte gaat de overheid ervan uit dat mensen in de praktijk wel veertig jaar zullen blijven werken in een pensioen-genererende baan. Gegeven alle flexibiliseringsmaatregelen, de wijzigingen van het ontslagrecht en de dertig procent kans voor mensen ouder dan vijftig om binnen een jaar werk te vinden na ontslag lijkt dit (gezien ook CBS gegevens) wel een heel optimistische inschatting. De Raad van State, en daarvoor reeds het ABP, schat dat dit een daling van het op te bouwen pensioen van zeventig naar vijftig procent zal impliceren. Voeg daarbij nog eens de in de toekomst om demografische redenen onvermijdelijke reductie van de AOW, en de gepensioneerde van de toekomst is niet te benijden. De o zo gevoelige werkgevers zal dit een zorg zijn. Hun bedrijven zijn dan verplaatst naar landen waar het klimaat voor ondernemers vriendelijker is. De vakbonden, als ze dan nog bestaan, zullen hun kortzichtigheid bewenen.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.